

ներուն զարմանալի բարեկարգութիւնը և յառաջդիմութիւնը չափազանց գոհ եղաւ և իւր սրբտին գոհունակութիւնը անուշ խօսքերով յայտնեց այն գործարաններուն վրայ գտնուող բոլոր վերադասութիւններուն հոգեբարձութիւններուն պաշտօնեայնութիւնը և գործաւորներուն գլխավորներուն :

Այս այցելութիւնը ընկէն ետեւ գնաց այն տեղէն քիչ հեռու բանակած զօրք տեսնելու . նոյն պէս այն բանակին բարեկարգութիւնը և մաքրութիւնը տեսնելով շատ ուրախ եղաւ : Իրիկունը վեհափառ Արքային հոն գտնուելով զմայելի լուսաւորութիւն մը եղաւ , բոլոր բանակը ուրախութեան մէջ իրենց նուագարաններով աղջային երգեր կը չալէին և կեցցէ Արքայ , կեցցէ Օսմանեան տէրութիւնը պօռալով գիշերային լուսութեանը հակառակ ոգը կը թնդացունէին :

Հետեւեալ օրը վեհափառ Արքայն պաշտօն գործատուներ գնաց , այն տեղի յառաջդիմութիւնն ալ տեսնելով սրտին գոհունակութենէն , այս բոլոր գործարաններուն հաստատութեան պատճառ և զարգացմանը ջանքեր գերապատիւ Տատեան Յօհաննէս ամիրային ծանրագին անդամանդներով զարգացուած խիստ գեղեցիկ լաթ մը պարգեւեց , և գործարանին մէջ գտնուող թէ մեծերուն և թէ պոկիկներուն ըստ արժանեաց ունեց 50 և ունեց 100 զուռուշ նուէր շնորհեց : Երեսնէն Պ . Երամ հանձնարեց Քալիֆին ալ յատուկ 1000 զուռուշ պարգեւ ըրաւ , որովհետեւ այս մարդը տէրութե ծառայութեանը մէջ խել մը ժամանակ կայ որ , թեւէն մէկը կորսուցուց :

Պաղատէն կը գրեն որ Քալիֆը ցեղէն առաջները իրենց Վատի պէյ անուն գլխավորին դէմ ապստամբեր են : Աւտի Պաղատի կառավարիչը խիստ իրաւի բանակէն քանի մը գնդ զօրք խաւերէ և վրանին որ զսպէ զանոնք :

Երբեք թի օրը սոսիս անուն Վեդիայի շագնաւով առած լուրերնիս Սարսիլայի շագնաւին բերած լուրերէն նոր են և առայժմ պինդ հարկաւորն սա է որ , օրենսդրական նոր ժողովին նախագահ Պ . Տիւրքէն եղեր է , և նախարարաց ատեանն ալ անդամներէն երեք հոգի միայն փոխուելով , մնացեր է :

Պ . Տիւրքէն ներքին գործոց պաշտօնեայ կարգուեր է Պ . Դօքէնի տեղը . Պ . Թօքլին ալ արտաքին գործոց պաշտօնեայ անուաներ է և Պ . Իւնի միւլէն ալ հասարակաց շինուածոց պաշտօնեայ :

Օտեսայի շագնաւը երբեք թի օրը հոս հանելուէն պէս սոսկական ծանրորդի մը բերնով լուր մը տարածուեցաւ մայրաքաղաքին մէջ որ Փաքիզ յեղափոխութիւն մը եղեր է և Պ . Իւնի Պոնա բառ թ ստիպուեր է Փարիզէն փախչիլ . իսկ այս լուրը ստուգութեան կարօտ էր ինչպէս որ Վէն նայի փոսթայով ստուգուեցաւ որ անհիմն է եղեր :

ԵՐԵՎԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂԱՒԱ . Սայիսի 18 ի աղջային ժողովին երկար մէծերէն ետեւ որոշուեցաւ որ 1 յունվար 1850 էն սկսեալ ըմպելիքի վրայէն հարկը վերնայ : Կառավարութիւնը իրաւամբ այս բանին շատ դէմ կեցաւ , որովհետեւ ըմպելիքին վրայէն հարկը վերնալով անկէ առաջ եկող գէշութիւնները հարկաւ պիտի չառնան , պարապ տեղը տէրութեան եկաւ մուտք պիտի պահար ու ցաւերը պիտի աւելնան :

19 ին Հանկառնիէ զօրապետին վրայով երկար խօսքեր եղաւ երկու պաշտօն մէկէն ունենալուն համար , որովհետեւ 1831 ին այնպէս օրէնք մը հաստատուեցաւ որ մէկ մարդը երկու պաշտօն չունենայ մշտնջենաւոր ըլլալով :

Որովհետեւ երկու պաշտօն մէկ մարդուն վրայ ըլլալը խարդախութիւն գործելու մեծ դիւրութիւն մը կրնայ ըլլալ : Այս բանն ալ կառավարութիւնը պաշտպանեց և շատ աշխատեցաւ որ Հանկառնիէ իւր պաշտօնէն չլինայ , բայց օրինաց դէմ ըլլալուն համար ուղջային պահապան զօրաց ընդհանուր հրամանատարութեան պաշտօնէն հարկաւորուեցաւ հրաժարուիլ , հիմա միայն Սէնի գին ուորներուն մէկ մասին հրամանատարութիւնը մը նայ վրան :

22 ին Պ . Սաւան սա երկու հարցմունքը ըսաւ ժողովին . ուսմին մաճառներուն դէմ Լեւոնայի օգնութեան գալուն ի՞նչ կը խորհի կառավարութիւնը և Հեռմայու հասարակապետութեան ընդգրկմանը ի՞նչ պիտի ըսէ : Այս երկու հարցմունքին վրայ երկու օր երկար ու սաստիկ վիճաբանութիւններ ըլլալէն ետեւ Պ . Քալիֆն արգա

վարին առաջարկութիւնը ընդունեցին վրան խորհելու համար :

Պ . Քալիֆն արգա

Վրջային ժողովը կը փութայ հասկնալու կառավարութեան ճիշդ դիտաւորութիւնը թէ այժմեան Լեւոնայի մէջ պատահած երեւելի դէպքերուն վրայ և թէ մէկ քանի տէրութեանց անհամար զօրք ոտքի հանելուն ու ուղած տեղերին խաւերնուն վրայ , վստի զի ասոնք անանկ բաներ են որ թէ որ Վաղդիան վրան միտք չի հոգնեցունէ նէ իւր հասարակապետութեան աղաւթութեանը և ներքին ու արտաքին շահուն մեծ վնասներ կրնան հասցունել . ուստի աղջային ժողովը կը պատուիրէ կառավարութեանը որ հարկաւոր եղած միջոցներուն արիւթեամբ ձեռք դարնէ :

Պիւժօ ծերունի զօրապետին հրաւեր գնաց որ Փարիզ դառնայ : Սայիսի 20 ին Փարիզ հասեր և իսկոյն ցինուորական ընդհանուր ժողովը մը եղեր է խորհելու համար թէ Լեւոնայի մէջ երեւելի տէրութեան մը հետ պատերազմ բանալու ըլլայ Վաղդիան նէ ինչ յատագծի վրայ երթալ հարկ է իրեն :

24 ին Պ . Լեւոնի — Սօլէն աղջային ժողովին առջեւ Հանկառնիէ զօրապետին մէկ քանի յանձնարարներով իրարմէ շատ քիչ , պակաս ստոյգ , աւտոր համար կ'ամբաստանէր որ հասարակապետութեան դէմ գաղտնի միաբանութեան մը գլուխ եղած է : Այս վէճը 25 ի ժողովին ձգուեցաւ :

Իւնի ու Տեւոնայի Բաթիքի օրագիրները գրեր են որ աղջային ժողովին դէմ գաղտնի միաբանութիւն մը հաստատուեր է , գիտաւորութիւններին հասարակապետութիւնը կործանել է : Լեւոնայի միաբանը իսկոյն այս օրագիրներուն հրատարակելները կանչել տուաւ անոնց հարցունելու համար թէ ուր կէ ստուգած են այս լուրը , որպէս զի չարագործները ձեռք ձգուին ու դատապարտուին :

Փարիզէն եկած գիրքը անանկ կը հաստատեն որ օրենսդիր ժողովին 728 ընտրուած անդամներէն 511 ը չափաւոր հասարակապետականներէն են և 217 ը ընկերականներէն :

Վրջային սահմանադիր ժողովին իշխանութիւնը մայիսի 27 ին կիրակի կէս գիշեր դադարեցաւ . երկու շաբթի առտու օրենսդիր ժողովին անդամները պիտի հաւաքուին իրենց պաշտօնին վերաբերեալ պարտաստութիւնները տեսնելու համար :

Նախարարաց ատեանին լուծուիլը Իւնի Պոնա բառ թ չուղեր , ըսելով որ օրենսդիր ժողովը նոր նախարարաց ատեանն ալ նոր ըլլայ նէ հաղաթաւոր գործեր որ պիտի կարգի գրուին շատ դժուարութիւններ կը քաջուի անոնց համար . ուստի նախարարաց ատեանին հրաժարականը ընդունելը օր աւուր կը ձգէ , բայց ասոնք մենք հրաժարուելու վրայ ենք ընելով բնաւ գործերնուն ետ կեցած և պաղած չեն , այլ ինչպէս որ առաջ նոյնպէս ալ մինչեւ յաջորդներին ընտրուին նէ աղջին գործերուն սիրով հոգ տանելու պարտաստ են : որ աղջին երեւելիներուն քով այս ոգին այս բաղձաբեր չի կայ , այն աղջը խիստ դժուարութեամբ առաջ կ'երթայ , գուցէ եղած տեղն ալ կը մնայ դէպ ի առաջ քայլ մը անգամ չառնելով :

Չարաւոր հասարակապետականները կը ցանկանան և հատուտ կը յուսանին որ ընկերականներէն խիստ քիչ մարդ օրենսդիր ժողովին անդամ կ'ընտրուի , ուստի երբ օր տեսն որ երեք հարիւրի մօտ մարդ կ'ընտրուի շատ վշտացան , ինչպէս որ Գալա օրագիրն ալ սա խօսքերով հիմ իւր վիշտը կը յայտնէ : Դիմ ալ կը միտնալուի :

Չէր երեւար որ Վաղդիայի գաւառները Փաքիզէն աւելի պիտի հասկնայ ըլլան չափաւոր հասարակապետականներուն յարգը , բայց և այնպէս ընկերականներէն ալ ամէն տեղ շատ մարդիկ ընտրուեր են առանց խռովութեան մը ելլելու : Ինչպէս գաւառները անանկ ալ Փարիզ ընտրողները բռնէին տարւ համար չափաւոր հետամուտներ որոշեցին , բայց բանը ինչպէս որ կը տեսնաք , խոտոր պիտի յաջորդէր նէ դարձեալ անանկ յաջողուեցաւ :

Իսկեւ աւելի չափաւոր հասարակապետականներ քաղաքականներ ինչ պիտի ընէ Վաղդիան , որովհետեւ ընկերականներէն միշտ թուով մեծագոյն են : Իսկեւ չափաւոր հասարակապետական կողմը յիշաւ իւր պակասութիւնով տեղ կորսուցուց , բայց չի յաղթուեցաւ : Յայտնի է որ օրենսդիր ժողովը 750 հոգիէ պիտի բաղկանայ , ուրեմն ասոր բացարձակ մեծագոյն մասը 375 հոգի է : մենք ալ մեծագոյն մաս ըլլալու համար 375 էն աւելի չափաւոր ընտրուող ունիմք :

Փարիզի օրագիրները ամէնը համաձայն սա լուրը կուտան որ Բուսի կայսրը Վերսալիա , այս ինքն լէհայ մայրաքաղաքը գալուն պէս Վաղդիայի

հիւպատոսը իսկոյն մեկներ է անկէ դէպ ի Փաքիզ :

Թէլէք անուն կոմսը մաճառներուն կողմէն պաշտօնիւ Փարիզ գացեր է իւր կառավարութեան կողմէն քիչ մը տարւ համար արտաքին գործոց պաշտօնեային , որով կ'իմացունէ անոր որ Հունգարիան ալ ասկէ ետեւ Հաբսպուրկի Օսէնի տունը իրեն թագաւորող չի ճանչնալով զինքը աղաւթու անկախ կը հրատարակէ իւր բոլոր երկիրներով :

Այս նամակը սակաւին աղջային ժողովին չի կարգացուեցաւ , մնաց անոր կարգացուիլը նոր ժողովին :

Օրենսդրական ժողովին առաջին ձեռք զարկած գործը իրեն մասնաւոր խորհրդարաններուն (պիւլետ) հաստատելն եղաւ :

Նախ հաստատեց իրեն առաջին առժամանակեայ մասնաւոր խորհրդարանը , որուն նախագահ կարգեցաւ Պ . Քալիֆն , և քարտուղարներն ալ աղջային երեսփոխաններէն էն երիտասարդները , որոնք են Պ . Պօլ , Պ . Լաթաւիլլէն , Պ . Սօլան , Պ . Կալապէն , Պ . Պանսէլէն , Պ . Վոմիսէն :

Երբեք թի երեսփոխանները կ'աշխատին որ նախագահ Սօլի Պոնա բառ թին կարեւոր եղած ուժը տան իրեն , որով կարողանայ նախարարաց ատեանն անդամները փոխէ և տեղերին Վաղդիայի հասարակապետութեան թէ ներքին և թէ արտաքին աղջութեանը և ըստ ամենայնի օգուար ու պատիւը պաշտպանող մարդիկ կարգէ :

Օտիլիոն Պաւօ , Տիւրքէն , և Սաւաթիստ Պիւժօ , այս երեքը ստեպ ստեպ իրարու տեսութեան կ'երթան որով կ'սկսած կուտան հասարակութեան որ նորէն իրենց կամքին դէմ հանելք բան մը ունին , բայց և այնպէս Պաւօ զօրապետը Պիւժօին տեղը Վրջային երեւելի բանակին ընդհանուր հրամանատար պիտի կարգուի կ'ըսեն և կը հաստատեն որ Պ . Քալիֆն արքին ալ Սօլի նոր հաստատուելը բանակին հրամանատարութիւնը պիտի յանձնեն :

ԱՆԳԱՒԱ . Վ իբթօրիա թագուհին վրայ հըրացան պարպեր էր անցեալները ինքքէն պակասութիւն ունեցող երիտասարդին մէկը . Վեդիայի օրագիր մը ասոր համառօտ պատմութիւնը սանկ կը գրէ :

Երբոր թագուհին կառքով պարտեւն ետ կը գառնար շաբթի իրիկուն և արքունի բուրսուտանին մէջ տեղէն անցնելով դէպ ի իւր ամորաւնոցը կ'երթար : Համիլէն անուն իւրանտայի մը հըրացան մը պարպեց թագուհին վրայ , բայց կենդար որ առանց գնտակի ըլլար կ'ըսեն ոմանք , իսկ ստոյգը ան էր որ եղեռնագործին փորձած փորձը յաջողութեամբ Վեդիան իւր թագուհին պիտի կորսուցունէր : Չարագործին տարիքը 24 , արհեստը որմնագիր է :

Իլուրբօլ հանող քաղաքի շագնաւը Վիւվա եօթեան անանկ լուր բերեր է որ , Քանաթա տակաւին մեծ յուզմունքի մէջ է , բայց արիւնհեղուութիւնը դադարէ է :

Հաղաթաւոր ստորագրութիւններով բնակիչները գրեր կը գրեն թագուհին որ իրենց երկրէն իսկոյն հանէ Վրջէն Օսուր . Լաթ Վրջէն Վաղդիայի օրագիրով Օսուրա խաւերցին :

Քանաթայի վիճակին վրայով տէրութեան երկու խորհրդարանին մէջ ալ հարցուեցաւ թէ ինչ պէս ծանցայ պիտի բանէ կառավարութիւնը , բայց տակաւին բան մը չորոշուեցաւ :

Վեդիայիք չեն ուղեր որ Քանաթան երկար ժամանակ այս անտոյգ վիճակին մէջ մնայ , որովհետեւ գաղղիայիք խիստ շատ ըլլալուն հոն կրնան բնակիչները ոտք հանել հասարակապետութիւն հաստատելու համար :

ԱՆՍԳԱՒԱ . Պիւտ որ Հունգարիայի երեւելի քաղաքներէն մէկն է և Վէնայէն 47 փարախ հեռու , այս քաղաքին մաճառներէն առնուիլը այս պէս կը պատմէ Կալիֆն օրագիրը :

Իստ որում մինչեւ այս րոպէն Պիւտ քաղաքին հետ ունեցած հաղորդակցութիւններն ընդմիջուելն պատճառաւ , պաշտօնական տեղեկութիւն մը չի կրցունք առնուլ այս քաղաքին առնուելուն վրայով , անոր համար մենք ալ ցարդ հաստատուել լուր մը չի տուիմք մեր ընթերցողներուն , բայց այսօր արժանահաւատ թղթակիցներէ առած գիրքերնիւ կը պատմեն որ , մայիսի 4 ին Կալիֆը զօրապետը Պիւտի կողմէն առաջ քալեց , Պրքսպէնի և Շեփարդիկի կողմէն բռնեց և Պիւտ քաղաքը մանալով հասաւ մինչեւ Պոմպէնը լաճ ըսուած հրապարակը :

Հենձի զօրապետը թշնամիին զօրացը վրայ անանկ մէկ կրակ մը ըրաւ որ ստիպուեցան ետ քաշ

ուրիշ լայն իրիկունք սկսեց իջնալ ու մեծաւոր
ծել թայց աս մայրաքաղաքէն կայսերական զօրաց
կայ ստանիկ կրակ ընելով թշնամիները, կայսերա-
կանք անքաղաքէն ետ քաշուեցան և այն միջոցին
սկսեցին մաճառները Քաղաքէն կողմին մօտ Վա-
նաքին լայն կամուրջ մը շինել:

Սալիսի Գին սկսեցին Վաղարշապէս քաղաքին
նորէն Պիւտին ամրոցը ու մեծաւոր առաքելներն
ստանիկ ուստի 10 ին առաւել ժամը 5 էն մին
չեւ 7 իջնալ քաղաքին կրակ ընին կայ-
սերականք, երեւելի տուններ սկսեցին այրիլ:

Սիրիկուն ժամը 9 ին մինչեւ քաղաքին պա-
րիսպետներն ներքեւ եկան թայց 500 հոգի չափ
կորսուեցան իւրեք ժամը: Արեւը երրորդ
շարժակում մին ալ ընին, վերջապէս արեան գետեր
ծեւալուեցան գետին երեսը ամրոցը առին:

Սա ստիպել պատարագմին երկու կողմէն շատ
մարդիկ սպանուեցան, կայսերականք Չէքքոբին
կործն զօրապետը կորսուեցան իւրեք ժամը ան-
նուանի զօրապետն ալ երեք տեղէն չարաչար վերա-
ւորուեցաւ:

Սա մարտերուն խեղճ աւելի խաղաղութեան
հետ ըլլալով արշափ որ խուսափ զօրապետ ձեռ-
քերնին անցաւ նէ անտրամաբար սրէ անցուցին,
նոյնպէս ալ սահմանապահ գնդին գրեթէ բոլոր
զօրքը:

Սահմանապահ զօրաց հրամանատարը որ կա-
մուրջին գլուխը կը պահպանէր 200 զօրքով ամրոցին
առնուելով տեմալուն պէս հրաման ըրաւ որ նոյն
կամուրջին գլուխը արդէն պատրաստուած ականո-
վը (լաղմ) դէպ ի օգը նետեն, և երբ տեսաւ
որ կը վարանէին այս հրամանը կատարելու, ինքը
ձեռքը կրակ տուած ականին, բայց կրակը ակա-
նին կեդրոնը դժբաղդութեամբ չի հասնելով մի-
այն խողովակի վառօդը բռնակելուն պէս բոցը բեր-
նէն դուրս պտղալի կրակ տուողը սպանուեց ա-
ռանք մնաւ մը հասցունելու կամուրջին:

Վաղարշապէս կայսրը մայիսի 12 ին մաճառ-
ներուն հետեւեալ ծանուցական գիրը խաւրեց:

«Ինչո՞ք մտաւք և հակառակ սկզբանց տէր մար-
դոց թելադրութեամբ ու առաջնորդութեամբ
քաջալերուած, անոնց սուտ ու փութ խօսքերովը
ու զրպարտութիւններովը զայրացած հաւատար-
մութեան կապերնիդ խղեցիք և երկար ժամանակէ
ի վեր երկնակալութեամբ ու խաղաղութեամբ կե-
ցած երկիրնիդ դատել ու զեղծ թագաւորներն ու
դէմ բաժանողական պատերազմ բացիք, անոր ժառան-
գական իրաւունքը ձեռքէն առնել, անոր իշխա-
նութիւնը ու երկիրները յափշտակելու փորձ փոր-
ծեցիք:

Խաբէքայ պատճառանքներով ձեզ համոզել ու-
ղեցին որպէս թէ ձեր ազգայնութիւնը, ձեր ազա-
տութիւնը փառսք է, ձեր եղբայրը արիւնք թա-
փեցին, ձեր քաղաքակիցներուն ստացուածքը ըս-
պառեցին, ձեր նոր ծաղկած երկրին լիութիւնը
ցամքեցուցին և ձեզ մեզի դէմ պատերազմի գրգռ-
ուեցին, սուր քաշել տուին թագաւորներն ու դէմ
որ իւր բոլոր ժողովուրդին ազատ սահմանադրու-
թիւն շնորհեց, նաեւ անոնց որ քաջ չուէին
և իւր ընդարձակ տէրութեան բոլոր ազգայնա-
թիւններուն երաշխաւոր եղաւ և անոնց ամէն մէ-
կին իրաւունքը ու արտօնութիւնները հաւասար-
ապէս ապահովեց:

Սա ըրածներն ինչ ալ չի շտապեք ելաք ու-
րիշ աւելի ծանր եղեւնագործութիւններու ձեռք
զարնել:

«Չի ծանշալով մեր ծանուցական խիստ գիրե-
րը, այլ անոնց դէմ գալ ուղեւոր օտարականներուն
կռնակնիդ տալ ուղեցիք: Ուր որ յուսահատ, խը-
ռովարար, դատարկապարտ, անկիրթ մարդիկներ
կար նէ, անոնց յարգութիւն տուիք, երկիրնիդ
ընդունեցիք: և հիմա ան մարդիկներէն ձեր ա-
պրտամբութեանը գլխաւորներ, պաշտօնականներ
ալ կարգեր էք: Եւ նոյն ձեր ծախքովը, ձեր արիւ-
նովը իրենց չար գործը առաջ տանել կ'ուզեն:

«Ուրք անոնք ձեռքը կոր գործը մը պիտի ըլլաք ո-
րով կ'ուզեն կործանել օտար երկիրներու ճշմարիտ
երկանկութիւնը ու ազատութիւնը:

«Հիմա այս գէշութիւններուն առջեւ առ-
նելու, ձեզ ձեր բռնաւորներէն ազատելու և մեր
տէրութեան առհասարակ ցանկալի խաղաղութիւ-
նը ապահովելու համար պէտք է որ դուք հնազան-
դիք մեզի: Սա խաղաղութեանը ոչ միայն մենք,
այլ և բոլոր հզօր տէրութիւնները մեր հետ պաշտ-
պան են և անոր վերջովնը պատճառ եղողներուն
թշնամի, որովհետեւ այս ընկեմք նէ աստուծոյ մե-
ղի յանձնած պաշտօնը հաւատարմութեամբ կատա-
րած կ'ըլլանք, Ստուած ձեր ըստ ամենայնի աղէ-
կութիւնը մեզմէ պիտի փնտրուէ օր մը: Ուստի
կայսրն ալ, մեր օգուտաւոր դաշնակիցն ալ այս ըն-
դաշնակներով պատրաստ է մեզի օգնելու մեր

հակառակորդներուն դէմ: Բանդի մեր հակառա-
կորդը անոր ալ հակառակորդը կը համարուի:

«Երբ բազմանցը և մեր դաշնակցութեանը
պայմաններուն համեմատաբար դուրս ահեղ և ան-
համար զօրքը հուսալար մտաւ ինչ ժամանակէն
այս աշխարհակործան պատերազմներուն վերջ մը
տալու համար: Ուստի ձեր երկրին թշնամի
չեմք համարել, որովհետեւ ձեր թագաւորն բա-
րեկամ է, իմ հաճութեամբ պիտի գայ ձեզ ա-
զատել ձեր քաղաքացի և օտարական բռնաւորնե-
րուն ծանր լուծեն ու հարստահարութենէն:

«Ինչպէս մը» նոյնպէս ուստի զօրքը հայրենիք-
նիդ մտնան նէ համեստ և հնազանդ քաղաքացինե-
րը պիտի պաշտպանեն և պատերազմով առաջ պի-
տի քալել մինչեւ որ աստուծոյ օրհնութիւնը յաղ-
թութիւն շնորհէ մեր պատերազմին:

12 Մայիս 1849

Փառաւոր Ստեփ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ: Փառաւոր Ստեփանի ժողովը
մէկ առաջարկութիւն մը ընդունեց որով ուսման
կ'ուզեն որ Եօհաննէս արշիդուքսը փոխուի և ա-
նոր յաջորդին ձեռքը անցնի կեդրոնական իշխա-
նութեան կարողութիւնը, նոյնպէս պատուանունն
ալ անփոփոխ մնայ: Սա առաջարկութեան ըն-
դունելութեանը դէմ բողոքներ եղան: Եւ նորէն
ժողովի անդամներէն մէկ քանին հրաժարականին
տուին և շատեր ալ կան որ պիտի տան: Սա առաջ-
արկութիւն մըն ալ եղաւ որ ազգային ժողովին ան-
դամներէն հարկը հոգի միայն որ բանին քուէ
տալու ըլլան նէ այն բանը որոշուի: Սա առաջար-
կութիւնն ալ ընդունուեցաւ:

Վաղարշապէս ժողովը որիչ երկու առաջարկու-
թիւնն ալ ընդունեց որուն մէկը Ռեյտենին էր և
միւսը Պ. Իւհնանին:

Պ. Ռեյտենին առաջարկութիւնը սա խօսքերը
կը պարունակէր:

«Ս. Վաղարշապէս ժողովը յայտնի է որ որչափ գեր-
մանական սահմանադրութիւնը ընդունելու կ'ուզե-
վարութիւններ կան նէ անոնց ամէն ալ պաշտպա-
նէ վրանին եթէ նիւթական և թէ բարոյական յար-
ձակում մը ըլլայ նէ:

«Բ. Վաղարշապէս ժողովը հրաւիրէ բոլոր սահմա-
նադրական կառավարութիւնները որ միաբանու-
թեամբ աշխատին կեդրոնական կառավարութեա-
նը հետ նոր սահմանադրութեան գործադրութեան
և բոլոր Գերմանիայի բարեկարգութեանը հա-
մար:

Պ. Իւհնանին առաջարկութիւնն ալ այս է:

«Խախտարար նոր ատենին սպառնալիքովը
թէ որ ազգային ժողովին անուանած կայսերու-
թեան փոխանորդը առժամանակեայ կեդրոնական
կարողութիւնը կեդրոնական իշխանութեանը ձեռ-
քը չի յանձնէ, ինչպէս որ 28 յունիս 1848 ին օրէնք
եղաւ, այլ փորձ փորձէ ուրիշ մը ձեռք յանձնել,
ամենեւին ընդունել չըլլայ գերմանական ազգին:

Փառաւոր Ստեփանի օրագրին մէկուն կը գրեն որ
մաճառները Ուսմաններուն հետ զարնուելու և անոնք
մինչեւ Բաւարիոյ ետ ըլլէր են:

Բոլոնիոյ յեղափոխութիւն եղեր է:
Երատարմութիւնը երթալով ճարակ կ'առնէ
բոլոր Գերմանիա, առ այժմ մինչեւ Պատի մեծ
գրքութիւնը և Բաւարիոյ իրեն սահման կորած
է, բայց կ'երեւայ որ Բոլոնիայի զօրութեանը
դէմ չի պիտի կրկնան կենալ:

ԲՐՈՒՍԻԱ: Պեռլինի խորհրդարանը Փառաւոր
Ստեփանի առաջարկութիւնը հիմն ընելով ուրիշ
սահմանադրութիւն մը չինէր է և զանի պիտի
խաւրէ բոլոր գերմանական կառավարութիւննե-
րուն որ ընդունեն:

Վաղարշապէս գետնային ալ հրաման գնաց կայսեր
կողմանէ որ այն շինուելիք սահմանադրութեան
խորհրդին ինքն ալ գտնուի: Եւ յուսացուի որ եր-
բոր Գերմանիայի կառավարութիւնները կ'ամակից
ըլլան այս խորհրդին նէ միւս զատուած գերմանա-
կան կառավարութիւններն ալ կ'ամայ ակամայ պի-
տի ընդունին անոր շինած սահմանադրութիւնը:

Վաղարշապէս կ'ըստուգեն որ 50 գունդ ձիաւոր
նոյնպէս ալ հետեւեալ և թնդանդաժիգ զօրք ծառ-
բայ ելեր են Փառաւոր Ստեփանի վրայ երթալու: Սա ըս-
տոյգ է նէ, ետեւէն անտարակոյս եւրոպական ընդ-
հանուր պատերազմ է:

ՎԱՐՍԱՎԱ: Ռեյտենի օրագրին հե-
տեւեալ տեղեկութիւնը կուտայ սրժանահաւատ
թղթակիցներէ ստանալով:

«Ռեյտենի երկրորդ և չորրորդ ղեկնորական
խումբը 320 թնդանդաժիգ և երկու հատուած հե-
ծելադրութիւն Բաւարիոյ զօրքէն հրամանատարութեան ներ-
քեւը մաճառի հոգի մտեր են Բաւարիոյ զօրքը, Պը-
րաճիկի զօրքը և Բաւարիոյ զօրքը:

«Ռեյտենի օրագրին, Կալիսիայէն: Սա զօրքը
Բոլոնիայէն, Ստեփանին և Բոլոնիայէն մեկնէր է:
«Հինգերորդ խումբին երկրորդ հատուածը
Կալիսիայէն իշխանութիւններուն մէջ կեցեր է
և երրորդ հատուածն ալ Բոլոնիայէն անդին Վեսա-
ւաքիայի մէջ:

«Ռեյտենի հոգին ելլող զօրաց տեղը պիտի անց-
նի Թիւրքիայէն հեծեալ զօրաց առաջին և երկրորդ
խումբը:

«Հետեւեալ զօրաց ամէն մէկ թիւը չորսական
գունդ ունի և ամէն մէկ գունդն ալ 800 էն 1000
զօրքէ բաղկացած է, հինգերորդ և վեցերորդ
գունդերը թիւնապահ պիտի ըլլան, թնդանդաժի-
կուն ամէն մէկ շարքն ալ 12 թնդանդաժիկ ունի:

«Լինանապահ զօրքն ալ Բոլոնիայէն Կալի-
սի մեկնի յունիսի մէկին, ասոնք ալ արդէն պատ-
րաստուած են: 48 խումբ թիւնապահ զօրք Բե-
լոնիայէն անձնապահ զօրաց տեղը պիտի անց-
նի:

«Ռեյտենի այս մեծ պատրաստութենէն անանկ
կ'երեւայ որ երկու ունի որ չըլլայ թէ մէկ մեծ
եւրոպական պատերազմ մը ծագի ժամանակին պա-
րագայներէն, որովհետեւ մինակ մաճառի մը դէմ
այսչափ մեծ պատրաստութիւն մը տեսնալը իրեն
պղտիկութիւն մըն է:

ԻՏԱԼԻԱ: Տեղա օրագրին կը գրէ որ Փարիզի
մէջ կը հաստատեն թէ Հռոմէոյ կառավարու-
թեան և Ռատինո զօրապետին մէջ տեղը զինադա-
դար եղեր է և ասոր վերաբերեալ գիրքը կ'ըլլաւ
կի ստորագրեր են: Բայց ինչ պայմանաւ, տակա-
ւին չեմք գիտեր:

«Եր ցանկամբ, կ'ըսէ Կալիսիայի օրագրին որ Պապն ալ
իւր կողմէն բանի քանի մը բան զոհ ընէ իւր երկրին
խաղաղութեանը համար, որովհետեւ բոլոր ժողո-
վորդը ձանձրանալով քահանայներուն մարմնաւոր
իշխանութենէն ասոր դէմ գրեթէ առհասարակ կը
բողոքեն, ինչպէս յայտնի է Թոմինի, Թոմբանայի,
Լուքաչի, Սիօրենիայի, Ղեւնովայի չափաւոր օ-
րագիրներէն ալ:

Հռոմէոյ եռապետները կրկին բոլոր Լուքաչի
տէրութիւններուն յայտարարութիւններ խաւրե-
ր են, գրեթէ ամէն առաջ քանի մը անգամ խա-
րած յայտարարութիւններուն մտօքը, որոնցմով ը-
սել կ'ուզեն որ Հռոմէոյ հասարակապետութիւնը
պիտի պաշտպանեն մինչեւ իրենց արեանը վերջի
կաթիլը և բնաւ մէկ ժամանակ չի պիտի ընդունին
Պապին մարմնաւոր իշխանութիւնը, բայց հոգե-
ւոր իշխանութեանը ամենեւին խօսք չունին և ա-
նոր հնազանդ գտնուելու պատրաստ են:

Հռոմէոյ մէջ միայն զինեալ 60 հազար զօրք կայ
և 60 կտոր ալ թնդանդաժիկ:

Կալիսիայի զօրապետին նաբօլիթանցեաց հետ
պատերազմիլը և զանոնք Հռոմէոյ սահմանէն
գուրս քշելը բոլոր Կալիսիայի օրագիրներն ալ կը
հաստատեն:

Կարճեալ բոլոր Սիլիկիոյ Կաթոլի տէրութեան
ներքեւ ինկեր է, Բայց Կաթոլի զօրքը շատ հա-
տարակալ տակաւնէր անկոյս ջարդեր է:

«Թրեատեն կը գրեն որ վերջապէս Վէնայի
Սալիկեալ բերդը անձնատուր եղեր է կայսերական
զօրաց: Սա հիմա Վէնայի հասարակապետու-
թիւնը վրանէն է:

«Սալիսի 21 ին Սառալիայի թագաւորը անձ-
նական տկարութեանը պատճառաւ կը պարտուորի
տէրութեան կառավարութիւնը ժամանակ մը իւր
եղբորը յանձնէ որ է Ղեւնովայի գուրքը:

«Սալիսի 13 ին Բաւարիոյ գուրքն ալ իւր մայ-
րաքաղաքը դարձեր է, բայց ժողովրդին մեծագոյն
մասը դէմ կ'երեւան անոր վերադարձին:

«Սալիսի 21 ին Սառալիոյ զօրապետը ի մահ
գատարարուեցաւ իրեւ հայրենեաց մատնիչ, ու-
րովհետեւ Ղեւնովայի վրայ պատերազմի գնաց և
իւր ազգակիցներուն արեւնը թափելու յանդէս
եցաւ Կալիսիայի թշնամի հաճելի երեւնալու հա-
մար: Երբոր զանի գնտահոծելու համար Թոմինի
մէկ երեւելի հրապարակը բերին և զինուորները
հրացանին շիտեցին որ սպաննեն, դարձաւ հոն
գտնուող բաղնիքի բարձր ձայնով ըսաւ «Հա-
ւատարմ եղէք միշտ ձեր հայրենեացը ու թագա-
ւորին» ետքը նետեց գլխարկը գետինը, բացաւ
կուրծքը ու պուշաց զինուորներուն «Կատարեցէք
հրամաննիդ» մեջ գետակ կուրծքին գալուն պէս,
խկնցն փչեց հոգին:

ՍՊԳՆԱՅԻՆ

Պատրիարքարանէն հետեւեալ լուրը կը գրեն:
«Իսկուհի Լէնտի Պառլազիկն սուրբ Ստեփան
նոսի անուան Հայոց ազգայն եկեղեցի մի ունի, որոյ
քանակ անձն իւրիկ անգամ 140000 է:

